

Prof. dr hab. Jacek Wojnicki

Instytut Europeistyki UW

Recenzja pracy doktorskiej mgr Marty Rodziewicz „Młodzież kandydująca w wyborach do rad miast wojewódzkich w Polsce w latach 2006-2014”, Łódź 2019, ss. 239 (plus aneksy)

Recenzowana praca mieści się w głównym obszarze moich zainteresowań badawczych – problematyce administracji samorządowej. Rozprawa doktorska jest poświęcona ważnemu segmentowi polityki państwa – kształtowaniu elit samorządowych pod kątem kreowania list kandydatów na radnych miast wojewódzkich. Stanowi ona istotną płaszczyznę polityki publicznej, szczególnie w kontekście przemian społeczno-politycznej wymienionych w rozprawie – a więc analizy składów osobowych organów samorządowych. W tym sensie praca jest dość nowatorska, wprowadza nowe elementy analizy do nauki o polityce i administracji i należy powyższy fakt odnotować z satysfakcją. Praca jest pisana z pozycji dyscypliny nauki o polityce i administracji. Wprowadza nowe wątki do badań nad kształtowaniem i funkcjonowaniem współczesnego systemu administracji samorządowej, kreowania lokalnych scen politycznych i administracyjnych.

Praca jest dość zwarta, liczy wraz z bibliografią oraz załącznikami – ponad 239 stron. Konstrukcja pracy wydaje się być prawidłowa i przemyślana. Rozdziały są skonstruowane w sposób symetryczny, żaden z rozdziałów nie dominuje nad pozostałymi. Układ poszczególnych rozdziałów – co należy szczególnie podkreślić w tym miejscu - wynika z założeń chronologiczno-

problemowych. Rozdziały wieńczą stosowne podsumowania, gdzie jest miejsce na wnioski bardziej ogólnej natury.

Autorka dokonała podziału monografii na trzy zasadnicze działy. W pierwszym omówione zostały kwestie węzłowych - zdaniem Doktorantki - zagadnień terminologicznych i problemowych. Na wspomniany dział składają się trzy rozdziały. Pierwszy omawia kwestie konceptualizacji terminu młodzieży, rozumianej jako kategoria społeczna. Analizuje kwestie definicyjne i cechy charakterystyczne młodzieży oraz podejmuje temat socjalizacji politycznej młodzieży. Rozdział liczy 20 stron. Kolejny omawia teoretyczne zagadnienia wyborów i systemów wyborczych w kontekście organizacji i funkcjonowania systemów politycznych. Liczy on 23 strony. Ostatni rozdział w tej części rozprawy omawia problem partycypacji społecznej i politycznej w kontekście ludzi młodych. Prezentowane rozdziały zostały napisane na zróżnicowanym poziomie, najniżej oceniam rozdział drugi poświęcony systemom politycznym i wyborczym. Rażą zbytnie uproszczenia w kontekście systematyki ustrojów politycznych oraz systemów wyborczych. Literatura przedmiotu w przedmiotowym zakresie jest bardzo uboga, systemy wyborcze omawiano zasadniczo na podstawie dwóch opracowań - A. Żukowskiego i W. Wojtasika. Zabrakło odwołania do klasycznych opracowań odnoszących się do klasyfikacji systemów politycznych i wyborczych, żeby tylko w tym miejscu wymienić St. Gebethnera. Pozostałe dwa rozdziały (czyli nr 1 i 3) oceniam wyżej. Nadmienić należy, iż przywołano w nich reprezentatywną literaturę przedmiotu. Struktura pojęciowa jest opanowana na dość wysokim poziomie, choć w recenzowanych rozdziałach także zdarzają się pewne uproszczenia w opiniach i prezentowanych sądach. Drugi dział analizuje specyfikę badań. Składa się na niego rozdział czwarty i piąty. Czwarty rozdział - zawierający 36 stron - został poświęcony kwestiom ujęcia problematyki młodzieży w badaniach z zakresu szeroko rozumianych nauk społecznych (politologia,

socjologia). Ukazano w nim ewolucję polityki młodzieżowej w Polsce sięgając również po rozwiązania i inicjatywy z okresu Polski Ludowej (np. powstanie ministra ds. młodzieży w 1982 roku czy oddzielnego Instytutu naukowo-badawczego). Wskazano na przełom w zakresie kreowania polityki młodzieżowej po wejściu Polski do struktur unijnych. Kolejny rozdział omawia natomiast kwestie aglomeracji miejskich w kontekście demograficznym oraz ustrojowym (miejsce rad miejskich w miastach wojewódzkich). Liczy on 27 stron. W tym dziale najwyżej oceniam analizę ujęcia ludzi młodych w badaniach społecznych i politologicznych. A także zaprezentowanie sektora polityki państwa (także tej inspirowanej przez instytucje unijne) względem młodego pokolenia. Natomiast rozdział o miastach wojewódzkich jest napisany na niższym poziomie merytorycznym, rażą szczególnie niektóre uogólnienia i uproszczenia, szczególnie w kontekście ustroju wewnętrznego jednostek samorządu lokalnego. Ostatni dział recenzowanej pracy omawia rezultaty badań – udziału młodzieży na listach radnych w kolejnych trzech elekcjach (2006, 2010, 2014). Ten fragment pracy oceniam najwyżej jako najciekawszy i najbardziej dopracowany pod względem formalnym, strukturalnym oraz metodologicznym. Ujawnia się w nim zainteresowanie badawcze Autorki. Na wspomniany dział składają się dwa zasadnicze rozdziały – pierwszy analizuje kandydatów z list głównych ugrupowań politycznych w wyborach do rad 18 największych polskich miast (stolic województw samorządowych i rządowych). Liczy on 51 stron. Jego naturalnym uzupełnieniem jest ostatni fragment pracy poświęcony rezultatom komitetów lokalnych w kontekście udziału młodych kandydatów na radnych. Szczególnie ważne jest wskazanie przesłanek strategii liderów ugrupowań politycznych, skierowanych w kierunku pozyskiwania głosów młodych wyborców. Słusznie podkreślono zróżnicowane podejście wśród inicjatyw lokalnych i partii ogólnopolskich.

Praca poprzedzona jest wstępem rozciągającym się na 10 stronach. We wstępie znajdujemy wszystkie wymagane elementy przywoływanej części pracy – mamy szczegółowo zarysowane wprowadzenie do obszaru problemowego, jednakże z niezbyt szerokim odwołaniem do dotychczasowej literatury przedmiotu (odnoszącej się do kwestii młodzieżowej, systemów politycznych oraz wyborczych). Dodatkowo wskazano w sposób dość wyraźny motywy podjęcia tematu badawczego oraz problem badawczy oraz szczegółowy cel rozprawy. Wskazano równocześnie pięć hipotez badawczych omawianej rozprawy. Wydają się one zbyt rozdrobnione. Bardziej zasadne byłoby wyznaczenie jednej głównej hipotezy uzupełnionej o hipotezy cząstkowe. Uzupełnieniem przeprowadzonych badań było postawienie trzech pytań badawczych. Szczegółowo zostały określone ramy czasowe pracy, ogranicza je okres lat 2006-2014. Cezury czasowe zostały ustalone dość rzetelnie i poprawnie – szczegółowo je uzasadniono we wstępie pracy. Pewną nieporadnością uzasadniono jednakże pominięcie elekcji z 2002 roku, o ile argument dostępności danych z PKW jest poważny i trudno z nim dyskutować, to argumenty o zmianie ustroju stolicy i trybu wyboru organu wykonawczego (przeprowadzone odpowiednio 15 marca 2002 roku i 20 czerwca 2002 roku) są łatwe do „zbicia”. Zmiany wprowadzono przed najbliższą samorządową elekcją i obowiązywały już w jesiennych wyborach (26 października 2002 roku). Stan prawny wprowadzony wówczas obowiązywał podczas kolejnych wyborów samorządowych. Również fragment poświęcony przyjętej metodologii badań nie jest zbyt szczegółowy i dokładny. Zabrakło nawet odwołania do stosownej literatury przedmiotu w powyższym zakresie. Nie wspominając o pominięciu klasycznego już opracowania zmarłego polskiego politologa Andrzeja Chodubskiego.

Zakończenie rozprawy rozmieszczone na czterech stronach w sposób dość konkretny odnosi się do stawianych hipotez szczegółowych, ale jednocześnie

nie pozwala Doktorantce na przedstawienie – w sposób szerszy - własnych sądów wywodząc je z prezentowanych uprzednio analiz. Jest to zatem bardziej syntetyczne streszczenie wcześniejszych wywodów mgr Marty Rodziewicz.

Autorka dość zgrabnie i wiarygodnie wskazała na wątek kluczowy i poboczne rozważań. Recenzowana praca może być umieszczona w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce. Należy podkreślić, iż omawiany doktorat nie jest tylko utworem czysto deskryptywnym (co najczęściej się zdarza w naukach społecznych oraz humanistycznych), ale do silnych jego stron należą elementy praktyczne oraz analityczne. Szczególnie są one zauważalne w dziale trzecim. Wymienione fragmenty dysertacji doktorskiej oceniam najwyżej. Świadczą one bowiem o sporych pokładach erudycyjnych Doktorantki, wystawiając jej w przedmiotowym zakresie pozytywne świadectwo.

Język wywodów jest dość przejrzysty, a zarazem dynamiczny. Najbardziej statyczny język opisu znajdujemy w pierwszym i drugim rozdziale, przy omawianiu kolejnych aktów normatywnych oraz ewolucji polityki młodzieżowej w Polsce i zagadnień partycypacji politycznej. Na podkreślenie zasługuje równocześnie fakt, iż Doktorantce nie udało się skutecznie unikać żargonu publicystycznego, co stanowi istotną „wartość ujemną” w pracy naukowej, a szczególnie - awansowej. Przywoływane hipotezy cząstkowe na ogół znajdują potwierdzenie w podnoszonych argumentach. Mam jednakże kilkanaście uwag formalnych odnoszących się do prezentowanych wywodów. Po pierwsze: Doktorantka zamiennie posługuje się terminem „państwo” oraz „kraj”. Tymczasem w nauce o polityce nie stanowią one synonimów. Bardziej zasadne jest używanie tego pierwszego pojęcia wyrażającego „polityczną organizację społeczeństwa” oraz „podmiot w relacjach międzynarodowych”, szczególnie w wywodach odnoszących się do form współpracy międzynarodowej czy omawianych modelach ustroju społeczno-gospodarczego.

Po drugie: Doktorantka przywołuje opinie uczonych i badaczy niejako z drugiego źródła, nie odnosząc się do dzieł oryginalnych (np. Parson, Berger, Luckmann (s. 27, 28) oraz Opalek-Orzechowska, Hess czy Torney (s. 30). W rozprawie doktorskiej należy korzystać z pierwodruków, co ukazuje starania Doktoranta: poszukiwanie materiałów źródłowych podczas kwerend bibliotecznych. Po trzecie: Struktura władz samorządowych nie została opanowana na dość dobrym poziomie. Zdarzają się w pracy przekłamania oraz oczywiste pomyłki. I tak kadencja rady miasta trwa pięć lat (począwszy od października 2018 roku), na czele jednostki pomocniczej w mieście stołecznym stoi rada dzielnicy i zarząd (z burmistrzem). W Łodzi w 2010 roku nie było ustanowionego komisarza rządowego, tylko ówczesny premier wyznaczył osobę pełniącą obowiązki prezydenta miasta do czasu przedterminowej elekcji. Mówimy w doktrynie raczej o wielkich miastach, a nie dużych, takie są bowiem regulacje prawno-administracyjne. Po czwarte: W omawianych fragmentach rozprawy znajdujemy pewne luki w aktach prawnych. I tak analizując systemy wyborcze do rad samorządowych (s. 51/52) pominięto dwie kolejne ordynacje wyborcze – pierwszą do rad gmin z 8 marca 1990 roku oraz drugą z 16 lipca 1998 roku – do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Ta druga o tyle wydaje się istotna, iż pod jej rządami odbyły się dwie analizowane w rozprawie elekcje samorządowe – 2006 oraz 2010. Organ wykonawczy na poziomie samorządu regionalnego nazywa się poprawnie sejmik województwa. Poprzedni układ wojewódzki istniał w Polsce do 31 grudnia 1998 roku (a nie do 1997 roku). Nie uwzględniono również zmian w prawie samorządowym ze stycznia 2018 roku, wprowadzającymi nowe obowiązki dla włodarzy gmin oraz miast (np. opracowanie raportu o stanie gminy, obligatoryjność budżetów partycypacyjnych czy nowe rozwiązanie w kontekście referendów lokalnych). Natomiast Traktat z Maastricht został podpisany na szczycie 7 lutego 1992 roku (a nie 1991 roku). Po piąte: W rozdziale odnoszącym się do funkcjonowania organów samorządowych w miastach brakuje klasycznej bibliografii

przedmiotu, znajdujemy np. odwołanie do Bogdana Dolnickiego przypis 334), ale zabrakło odwołania do samej monografii B. Dolnickiego. Podobnie jak innych popularnych opracowań z zakresu nauk prawnych i politycznych (np. Izdebski, Kulesza, Regulski, Piasecki, Barański, Wróbel, Lutrzykowski itp.). Szóste: za co najmniej błędne należy uznać wykorzystanie fragmentu pracy magisterskiej odnośnie klasyfikacji systemów politycznych i wyborczych. Szczegółowość wskazanego fragmentu recenzowanej rozprawy znacznie odbiega od pozostałej części pracy. Z innym bagażem warsztatowym i metodologicznym pisze się obie prace naukowe (s. 37 i nast.). Po siódme: błędnie stosowano liczebniki policzalne – nie „ilość miejsc czy ilość kandydatów” tylko „liczba miejsc”, „liczba kandydatów”.

Strona formalna pracy również nie budzi poważniejszych zastrzeżeń, Doktorantka często stosuje przypisy i to nie tylko takie, w których odwołuje się do przywoływanej literatury, ale również te, w których zamieszcza dodatkowe informacje, niepasujące do głównego wątku prezentowanej analizy. Świadczą one o gruntownej wiedzy politologicznej mgr Marty Rodziewicz, wystawiając mu w tym zakresie dość dobre świadectwo. Warto podać w tym miejscu, iż łączna liczba przypisów wynosi 427. Należy również odnotować staranność przy przygotowaniu licznych tabel i wykresów. Praca zakończona jest kilkudziesięciostronicowym aneksem z odwołaniem do rezultatów wyborów w poszczególnych ośrodkach miejskich z lat 2006, 2010, 2014.

Bibliografia zgromadzona i wykorzystana w rozprawie jest bardzo bogata i reprezentatywna dla analizowanego zagadnienia. Doktorantka zgromadziła liczne akty prawne, materiały o charakterze źródłowym, monografie i opracowania naukowe, rodzime, jak i zagraniczne (przede wszystkim w języku angielskim). Obejmują one ponad 15 stron znormalizowanego druku. O staranności Doktorantki we wspomnianym zakresie świadczy również pogrupowanie bibliografii na kilka części merytorycznych –wedle wskazanego

powyżej klucza problemowego. Powstaje jednakże wątpliwość na ile przywoływana literatura przedmiotu stanowi bibliografię problemu, a na ile bibliografię pracy. Część opracowań umieszczonych w bibliografii nie występuje bowiem w przypisach zawartych na kartach rozprawy. O pewnych brakach w pozycjach bibliograficznych pozwoliłem sobie napisać już uprzednio, więc w tym miejscu nie rozwijam przedmiotowego wątku.

Powyższe uwagi krytyczne w niczym nie umniejszają wagi prezentowanej monografii naukowej. Jej Autorka – w zdecydowanej większości – sprostała podjętemu przedsięwzięciu, zaprezentowana analiza jest dojrzała i kompleksowa, uniknięto języka publicystycznego i rażących uogólnień. Elementy analizy i syntezy przeważają nad opisem. Zgodnie z ustawą z dnia 18 marca 2011 roku o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 2011, nr 84, poz. 455) opowiadam się niniejszym za dopuszczeniem mgr Marty Rodziewicz do dalszego etapu „procedury doktorskiej”.

Warszawa, dn. 11 czerwca 2019 roku

